

Gender equality and quality of life –
how gender equality can contribute
to development in Europe.
A study of Poland and Norway

**POLISH-NORWEGIAN
RESEARCH
PROGRAMME**

UiO : University of Oslo

**JAGIELLONIAN UNIVERSITY
IN KRAKÓW**

Życie rodzinne i równość płci

Konferencja

Role rodzinne – między przystosowaniem a kreacją

Poznań, 5.11.2015

Ewa Krzaklewska, Instytut Socjologii, Uniwersytet Jagielloński

Prof. dr hab. Krystyna Słany, Instytut Socjologii, Uniwersytet Jagielloński

Dr Marta Warat, Instytut Socjologii, Uniwersytet Jagielloński

Informacje o projekcie

- “Gender equality and quality of life – how gender equality can contribute to development in Europe. A study of Poland and Norway”
- Październik 2013- Marzec 2016
- Mechanizm Finansowy - Polish-Norwegian Research Programme
- Partnerzy: Institute of Sociology at the Jagiellonian University of Krakow, Center for Gender Research (STK) at the University of Oslo, Department of Medical Sociology at Jagiellonian University Medical College and the Institute of Health and Society (Helsam) at the University of Oslo
- **Metodologia FGI (zogniskowane wywiady grupowe)– dla celów referatu; przeprowadzono badania sondażowe na próbie reprezentatywnej, oraz badanie dyskursu medialnego**

Cele referatu: odkrycie relacji i praktyk w rodzinie z perspektywy równości płci.

- „Tam gdzie jest równość płci, ludzie są szczęśliwsi i żyje się im lepiej. Równość wpływa na tworzenie lepszego społeczeństwa, przyjaznego dla wszystkich, w którym ludzie w mniejszym stopniu dzielą status i hierarchia” (Wilkinson, Pickett 2011)

Struktura referatu

- Rodzina jako jeden z najważniejszych tematów poruszanych w badaniach FGI- perspektywa **Doing Family**
- **FGI - informacja**
- Tematy kluczowe dla równości płci w rodzinie
- Modele rodziny, praktyki, interesy partnerów
- Rola kobiet jako inicjatorek zmian w modelach i praktykach rodzinnych
- Rola mężczyzn jako inicjatorów zmian w modelach i praktykach rodzinnych
- Podsumowanie

Doing Family- praktykowanie życia rodzinnego

- Badania FGI pozwalają zobrazować procesualność rodziny, jej praktykowanie i prezentowanie (Finch 2007) (Doing family vs being a family)
- Perspektywa pozwala dostrzec procesy zmian wewnątrz rodziny
- Rodzina obszarem gdzie równość płci jest w określony sposób praktykowana w życiu codziennym, negocjowana pomiędzy partnerami i transferowana poprzez generacje, „od rodziców do dzieci”, pomiędzy dziećmi, siecią krewniczą
- Równość – pojęciem w „debacie”/”dyskusji”

FGI – 80 osób; fokusy zostały przygotowane w oparciu o metodologię feministyczną

- Zogniskowane wywiady grupowe:
- FGI-1: osoby w wieku mobilnym zawodowym, duże miasto
- FGI_2: studenci i studentki
- FGI_3: młodzi mający trudności wynikające z różnych życiowych doświadczeń, szczególnie na rynku pracy
- FGI_4: kobiety i mężczyźni ze wsi
- FGI_5: mężczyźni działacze organizacji pozarządowej
- FGI_6: kobiety działaczki organizacji pozarządowej
- FGI_7: osoby korzystające z pomocy społecznej
- FGI_8: matki i ojcowie
- FGI_9: osoby powyżej 60 roku życia
- FGI_10: mężczyźni członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej w małej miejscowości
- Badania fokusowe z rodzicami niezależnie od wieku, płci, stanu cywilnego (rozwiedzeni, separowani, samotne matki, samotni ojcowie), mieszane ze względu na płeć, homogeniczne- kobiety/ mężczyźni , znajdującymi się w różnej fazie cyklu życia (z małymi dziećmi, w wieku szkolnym, wchodzącymi w dorosłość), o różnym statusie zawodowym

Rozumienie (nie)równości

Nierówny podział obowiązków w rodzinie

Relacje pomiędzy partnerami

Wartość nieodpłatnej pracy (opieka i prace domowe)

Traktowanie synów i córek przez rodziców

Solo macierzyństwo (alimenty, zaangażowanie ojców)

Zarządzanie finansami rodzinnymi

Ojcostwo, ojcowanie

Podział urlopów rodzinnych

Problemy w rodzinie (uzależnienia, przemoc, ubóstwo)

Satysfakcja z relacji

Relacje państwo-instytucje-rodziny

Modele i praktyki- zróżnicowanie poglądów (zwłaszcza wg wieku i płci); wartość pracy obu płci

- **Model tradycyjny** preferowany przez mężczyzn ze wsi i małych miasteczek; bazowanie na porządku naturalnym; kontestowany przez młode kobiety
  - *Mo2 Aha, mhm. Czyli też zakładasz, w tym swoim modelu, że twoja żona, partnerka w przyszłości .., że nie będzie pracować.*
  - *M1 Znaczący nie zakładam, że w ogóle nie będzie pracować, tak? Bo to oczywiście często zależy od tego ile się chce mieć dzieci i w jakim okresie się ma te dzieci, tak? (...) I to też, jak się spotka taką drugą połowę, no to się z nią to uzgadnia w jakiś sposób, ale też.... Więc nie ukrywam, że mogła by jak najbardziej pracować, ale, ale no..., chciałbym, żeby poświęciła się przede wszystkim dzieciom (...)*
(FGI_5

Model tradycyjny; przeszłość ukazywana jako bardziej sprawiedliwa w podziale prac

- *M4: Oczywiście, bo nie tak powinno być wychowanie tego, powinno się robić albo razem i robią wtedy jedną i tą samą robotę albo ona robi to on robi to. Bo to są roboty takie, no rąbanie drzewa np. to wiadomo, że to bardziej chłopska robota. A wiadomo dziewczyna no trzeba coś przyprasować no naprawić takiego, lekkiego przeszyć. To zawsze jakoś te ręce. (...)*
- *M4: Mały to do 3 - 4 lat, bo potem może iść do przedszkola. Te trzy pierwsze lata to dziecko całkowicie jak jest przy mamie. Tata nigdy tego nie zrobi jak mama, bo to jednak jest ręka kobiety jak chłopa no. (FGI_10,).*
  - **Mo: Czy myślicie, że jest możliwe, aby poprawić jakość życia kobiet i mężczyzn? Osiągnąć lepsze relacje w małżeństwie?**
  - **M4: jeśli nie chcemy zrujnować (KS podk.) lepiej nie zmieniać (FGI_10,).**

Koszty modelu tradycyjnego z perspektywy kobiet – nieodpłatna praca

- *K4 Ale, ale... wie pan, musi nastąpić to coś, co panu uświadomi, że... tą zmianę, potrzebę tej zmiany. Bo ja na przykład nie to, że walczyłam w sensie takim, że to były kłótnie, tylko próbowałam tłumaczyć, że ja też jestem zmęczona, że... bycie w domu non stop jest jeszcze gorsze, ja już sto razy wolałabym iść do pracy, niż non stop, przez tyle godzin – dzień i noc, dzień i noc kręcić się między trójką dzieci, kiedy człowiek już dostawał świra. Mówię, wszystkie te inne rzeczy, mówię, które były do zrobienia, wiadomo, że to się robiło w przelocie, tak? Ale nie było praktycznie chwili spokoju. Człowiek po parunastu miesiącach po prostu chciał wyjść z tego domu bez wózka, bez siatek z zakupami, po prostu wyjść. I to było nieosiągalne, to było nieosiągalne. Ja, jak wyjeżdżałam nawet do rodziny, zawsze miałam jedno dziecko, albo dwójkę dzieci. Zawsze, nie było czegoś takiego. I tam było to niezrozumiałe, że ja mogę pojechać do swojej własnej rodziny na dzień czy dwa bez dzieci. (FGI_7)*

Koszty

- *M2: Pewnie że tak. Znaczący chciałbym zwrócić tylko tym przykładem uwagę na to, że jakby kobieta która z tej czy innej przyczyny jest po prostu w domu i wychowuje dzieci, pierze, sprząta i gotuje jest uznawana przez mężczyzn, też jakby mówię o stereotypach, za kogoś kto tak na dobrą sprawę niczym się nie zajmuje i... jest zupełnie niedoceniona chociażby za to. Bo kto wie, może akurat spełnia się w takiej roli, tak, to też jest inna sprawa (FGI_8)*
- *M2: Pewnie że tak. Znaczący chciałbym zwrócić tylko tym przykładem uwagę na to, że jakby kobieta która z tej czy innej przyczyny jest po prostu w domu i wychowuje dzieci, pierze, sprząta i gotuje jest uznawana przez mężczyzn, też jakby mówię o stereotypach, za kogoś kto tak na dobrą sprawę niczym się nie zajmuje i... jest zupełnie niedoceniona chociażby za to. Bo kto wie, może akurat spełnia się w takiej roli, tak, to też jest inna sprawa (FGI_8)*

Model walki

- K2: A u mnie? U mnie tak, u mnie jest non stop **walka o wszystko**. Ja zajmuję się wszystkim, załatwiam wszystko natomiast mój partner pracuje i to jest jego, jak on uważa, obowiązek (FGI_8,)
- K4 No i niestety, nie, nie udało się, nie udało się, walczyłam z tym parę lat, nie udało się... (...) Znaczący, **walczyłam**, nie w tym sensie takim, że to było w formie kłótni, nie to w formie kłótni. (...) tylko próbowałam tłumaczyć, że ja też jestem zmęczona (FGI_7)

W drodze do partnerstwa: model wymiany

- M4:Moja żona, na przykład lubi, przepraszam, że jeszcze przerywam, moja żona lubi, jeszcze raz to powiem, lubi, ona lubi przeprać, to, tamto, ale moja żona wie, że ja też lubię pracować, że ja lubię gotować, że ja lubię się zająć dziećmi naprawdę, i to jest właśnie to - pojęcie roli podwójnej. Weekend jest dla mnie. Koniec. Ja gotuję w domu, ja piorę, ja sprzątam. Koniec, kropka. Ona ma to cały tydzień. Oczywiście, też ciężko pracuję. Wstawałem o trzeciej czterdzieści, uwierzcie mi panie, wracałem o wpół do dziesiątej do domu, o wpół do dwunastej kładłem się spać, a nocka mnie czekała z córką. I przewijałem sobie córeczkę i buteleczkę dawałem i tak dalej...(FGI M4)

Partnerstwo: dogadywanie się, umowa, kompromis, szacunek, współodpowiedzialność

- *K1: Kwestia dogadania się między małżonkami. (...) To jest kwestia umowy też, na początku małżeństwa między małżonkami ale to też zależy od małżonków jacy są oczywiście. No myśmy z mężem się bardzo dobrze dogadali i obydwójce pracowaliśmy i jak ja byłam w pracy, mąż wcześniej przychodził, to on zaczynał obiad czy tam coś. Jak ja przychodziłam wcześniej, zaczynałam. Nie było tak, że ty masz zrobić to, to, to, to, to, bo ty jesteś kobietą. Nie. Mąż mi zawsze pomagał. Teraz jesteśmy na emeryturze obydwójce no to sobie pomagamy obydwójce razem. (FGI_9,)*
- *M3: Generalnie ja bym to sprowadził do wzajemnego szacunku, zrozumienia i komunikacji, tak naprawdę i to jest to pojęcie równości, ... (FGI_8)*

Rola kobiet jako inicjatorek zmiany (agentki zmiany- różne środki, jeden cel)

- *K2: Myślę, że wszystko zależy od matki, matka może ustawić sytuację rodziny, że pewne rzeczy wykonywane są przez ojca ... można zaangażować go w opiekę nawet jeśli nie za bardzo ma na to ochotę(FGI_1)*
- *K4: Wytresowałam, a ja mówię, że na początku nie było łatwo oczywiście, bo próbowałam gotować, próbowałam wszystko robić tak jak powinna kobieta robić, bo mój mąż wychowywany był. Ty lko to jest anonimowe (śmiech) wychowywały go jako dziecko, dzieci u niego w domu to w ogóle były takie po prostu traktowane jako cudo, które nic nie może zrobić, dotknąć. Sprzątano za nich. W zasadzie oni mieli się uczyć, bawić i tyle. Więc mimo, że widział, co bardzo pomogło, partnerstwo rodziców to traktowany był, że on nic nie musi robić więc na początku nie było łatwo, ale powoli wdrażaliśmy się. Ja powiedziałam, że pewnych rzeczy w tym momencie robić nie mogę i jakoś to powoli się układało, raz mój mąż gotuje, czy robi mi kanapki do pracy. No po prostu jest wspaniale jak trzeba to wspaniale bawi się z dzieckiem, no mąż idealny, jak moje koleżanki mówią. No tak ale to wymagało trochę pracy ale to też wymagało zmiany mojego myślenia...(FGI R8 rodziny)*

Mężczyźni jako agenci zmiany

- *M5: może tak jest, nie wiem, nie znam wszystkich kobiet, ale jeśli tak, to trzeba to akcentować, żeby one walczyły o to swoje partnerstwo, bo wydaje mi się, że nie walczą, nie wiem z czego to wynika, to jest smutne, chociaż mężczyźni odczuwają zdecydowanie mniejszą odpowiedzialność np. za związek, za relację, za rodzinę. To też jest dla mnie takie nefajne. (FGI_2)*
- *M2: Mój przyjaciel poświęca się dla mojej żony... poświęca... złego słowa użyłem. Ale generalnie czyni wszystko, żeby swojej żonie było... jego żonie było lepiej i mogła uczyć się i na czas jej wyjazdów na studia z przyjemnością opiekuje się dzieckiem i nie ma z tym absolutnie żadnych problemów. (FGI_1)*
- *M2: Mi się wydaje, że to jest indywidualna sprawa jak te obowiązki są rozłożone w rodzinie, to dotyczy każdej relacji z osobna, bo partnerzy razem dogadują się między sobą, a jak coś komuś nie pasuje, to wystarczy powiedzieć. (FGI_2)*

Podsumowanie

- Różne doświadczenia kobiet i mężczyzn w praktykowaniu równości w rodzinie; najbardziej żywy temat w naszym badaniu.
- Zwrócenie wrócenia uwagi dzięki badaniom na bardziej „miękkie”, docierające do jądra istoty problemów, pozwalające odkryć i niuansować podstawowe potrzeby i oczekiwania Polek i Polaków w zakresie równości w zależności m.in. od wieku, płci, stanu rodzinnego, sytuacji ekonomicznej, fazy cyklu życia, rozumienia istoty obywatelstwa społecznego/socjalnego.
- Koszty kobiet –zyski mężczyzn z równościowych praktyk w rodzinie; wyraźna potrzeba równości w mikrosferze życia rodzinnego. Ukazany ogrom niezadowolenia, nierówności, konfliktów w rodzinie, ale i radości i satysfakcji
- jednak
- Prywatna zmiana na rzecz (inicjowana jednak przez kobiety) bez ingerencji państwa (z wyjątkiem work life-balance) w praktyki i zadania rodzin
- Równość wpisuje się w potrzeby i aspiracje młodych Polek i Polaków
- Kto powinien być mediatorem pomiędzy tym co prywatne i publiczne? (np. Wartość nieodpłatnej pracy, znaczenie i wzmocnienie nowych form ojcowania, wzorce socjalizacyjne dla obu płci)

Dziękuję za uwagę

UiO : **University of Oslo**